СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.
ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 207. Джерзі Сіти, Н. Дж., вівторок, 7-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 207. Jersey City, N. J., Tuesday, September 7, 1937. THREE CENTS

РОБІТНИКАМ ТРЕБА МАТИ ЗА СОБОЮ ПУБЛИЧНУ ОПІНІЮ

ВАШИНҐТОН. — Пишучи низку статтей про робітничу справу, Литл Герберт стверджує, що робітництво зросло вже у велику силу. А тому саме треба бути йому дуже обережним у своїх виступах. Треба вважати на страйки, а особливо на пікетування, щоб вони відбувалися в такий спосіб, щоб симпатії загалу населення були по стороні робітничих домагань, як і робітничої тактики боротьби. Треба теж вистерігатися, щоб держатися здалека від комуністів, бо вони своєю пропаґандою і тактикою наносять велику шкоду цілому робітничому рухові.

УКРАЇНЕЦЬ ЯК ЗНАМЕНИТИЙ ОГОРОДНИК.

ЙОНҐСТАВН (Огайо).—Місцева ґазета „Йонґставн Дейлі Виндікейтор" подає вістку про українця Івана Павловського, згадуючи за нього як знаменитого огородника, що займається від довгих років головно плеканням помідорів. Цього року виросло в нього помідорове бадиля на 10 стіп, а помідори важили й по 8 фунтів. Його огород оглядають цікаві з далеких сторін, приїздять і з Ню Йорку та здіймають фотоґрафії, висказуючися з подивом про його успіхи. Громадянин Павловський належить до найдіяльніщих і найсвідоміших українців міста Йонґставну.

УКРАЇНЕЦЬ НА ЛІСТІ НА РАДНОГО.

ДІТРОЙТ. — Дня 5. жовтня відбудуться правибори, які вирішать про кандидатів на міських радних. Між тими, що станугь до правиборів, буде український кандидат на радного, яким є громадянин Іван Бек. Таке подає гром. М. О. Нікон, кажучи, що цю кандидатуру затвердили українські *клюби і товариства.*

ЗАБУДЬТЕ ЗА ҐІТЛЄРА, А ДОПУСКАЙТЕ ШМЕЛІНҐА.

НЮ ЙОРК. — Спортові рецензенти нюйорських ґазет майже згідно станули в обороні німецького кулачного чемпіона Макса Шмелінґа, що у своїм часі повалив Джова Луїса, теперішнього світового чемпіона. Вони кажуть, що „моральним" світовим чемпіоном є таки Макс Шмелінґ та що це є гріхом проти „спортсменства", коли не допускається до боротьби між Шмелінґом і Луїсом, спекулюючи на тім, що Шмелінґ є нібито ґітлерівець. Тут, пишуть спортовці, йде про те, хто ліпший борець. Це спорт, а не політика. Тому Шмелінґ повинен мати негайну нагоду стрінутися з тим, кого він уже раз розгромив, а якого проте проголошено світовим чемпіоном.

ЖІНКИ БЕРУТЬСЯ ЗНОВУ ДО СОЛОДОЩІВ.

НЮ ЙОРК. — Статистика виказує, що по ресторанах жінки зїдають куди більше ріжних тіст та солодощів ніж чоловіки. Це виглядає на неправдоподібне, бож жінки намагаються всіми засобами вдержати гарний стан і не грубіти. Але так є.

ЗНОВ БАГАТО ЧОЛОВІКІВ УЧИТЕЛЯМИ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральне Бюро Виховання подає, що за останніх 60 років ні в одному році не було стільки учителів-чоловіків, скільки їх є тепер. Причиною цього є та обставина, що тепер є багато добре платних учительських посад, а давніше платні були низькі й тому кожна спосібна людина воліла працювати в бизнесі чи в промислі, бо там були вигляди на кращий заробіток.

ГЛУХИЙ І НІМИЙ, А ВИРЯТУВАВ 102 ЛЮДЕЙ.

ҐАЛВЕСТОН (Тексас). — Лірой Кольомбо, німий і глухий від уродження, член товариства рятування потопаючих, може похвалитися, що за свого життя врятував життя 102 особам. За це нагороджено його десятками медалів.

РОЗВЯЗУВАТИ СОЦІЯЛЬНІ ПРОБЛЄМИ З ВІРОЮ І З БОГОМ.

СЕЙНТ ПОЛ. — Ось так говорив монсіньор Кориґен, ректор католицького університету у Вашинґтоні, до провідників католицьких добродійних товариств. Він заявився проти вживання насильства як засобу в соціяльній боротьбі, а радив опирати цю розвязку радше на глибокій вірі в Бога й у надії на Його поміч. Бо, говорив він, коли людина не визнає ніякої вищої сили, то очевидно не хоче нікому нічого стерпіти і не хоче визнати якоїсь влади, яка малаб за нього порядкувати деякі річи. Він саме хоче мати право на свій лад це все вирішувати. А це мусить доводити до насильства.

ВЕРТАЮТЬСЯ ДАВНІ ДОБРІ ПОЧТОВІ ЗВИЧАЇ.

Один мадярський листар із Кляйнпешту хотів собі облекшити працю підчас обслугування сільського району і тому взявся за неориґінальний, але практичний спосіб. На піддаші почтового уряду знайшов стару почтову сурму і, відчистивши її, вийшов на район. Ідучи сільською вулицею, виґравав почтовий сиґнал. На голос сиґналу збиралися при вікнах мешканці села, яким листар доручував нові часописи і листи.

Цей спосіб облекшив практичному листареві обслугу величезного району і повідомлював мешканців села про присутність листаря.

Дирекція почти не заборонила тієї новинки, але навпаки, доручила ще й у кількох інших урядах спробувати цього способу. Можливе, що по кількох місяцях експериментів мадярська почта введе цей старий традиційний уряд по всіх почтових урядах і аґенціях на селі.

ЩЕ ОДИН НАПАД.

В місті Козовій, пов. Бережани, стшельци напали на весілля в свідомого українського громадянина Солтиса, обкидали камінням мешкання й старалися розігнати його. Напали також потім на гостей, як вони верталися додому. Між іншими побили тяжко камінням, в часі повороту додому, М. Петришківну.

НАГОРОДА ЗА ФІЛЬМУ ПРО ЖИТТЯ МІСІОНАРЯ.

У Франції є державна фільмова нагорода, яку признають за найкращу фільму, яку випродукувала французька фірма і зреалізували французькі артисти. За минулий рік признано державну нагороду фільмі „Голос тиші", якої героем є місіонар, апостол Сагари, о. Пієр де Фукольд.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ТРЬОХ ХЛОПЦІВ.

Підчас церковної процесії у Дубровніку згинули траґічною смертю три хлопці у віці від 8—10 років. Діти хотіли приглянутися процесії і вилізли на 50-метрову скалу. Нагло каменюка відломилась і один хлопець стратив рівновагу. Два його товариші хотіли притримати третього і самі полетіли за ним у пропасть. Навіть по смерти хлопці трималися так сильно за руки, що не можна було їх розлучити.

31-ЛІТНІЙ СОН.

У міській лічниці в Йоганесбурґу (полуднева Африка) перебуває від багатьох літ паціентка Анна Званекель. В цілому місті відома вона з довгого сну. Щоденно будиться вона в 7-мій годині рано, їсть у ліжку скромне снідання і кладеться знову на відпочинок. Таким чином орґанізм цієї 65-літньої паціентки пережив уже 31 літ.

Недавно паціентка перервала свій довголітній сон і виїхала до свого маєтку, положеного в околиці міста. Цей факт перервання сну і поява багатої дідички на вулицях міста викликали величезну сензацію.

Небавом зійдеться окрема лікарська нарада, яка проголосить звіт із цієї дивної недуги.

ЗНОВУ ЗГАДУЮТЬ ЗА ГАВПТМАНА.

Гаролд Гофмен, ґубернатор стейту Ню Джерзі, знову критикує слідство, яке було ведене в справі викрадення і вбивства дитини Линдберґа. Каже, що тепер годі знати правду. І тому булоб краще, якби не були стратили Гавптмана, бо якби він був живий, то скорше можна би було знайти, хто замішаний у цім злочині.

СТРАШНИЙ ВИЗИСК.

Дідич у Будині коло Белза спровадив на жнива 50 лемків. Вони працюють за 24-тий сніп! Це страшний визиск. Але йому ще й того мало. Тому з цього нужденного заробітку потручує ще кошти подорожі в обі сторони. Щож можна на такій роботі заробити? Вигнала їх з гір біда й нужда шукати на долах куска хліба на зиму. Але тут замісць хліба, тільки здоровля стратять. Працюють вони страшно використовувані. Перед ними стоїть тільки одне: або роби так за півдурно, або гинь. І вони роблять, щоби бодай не згинути. Працюють від сходу сонця до пізної ночі. А харч на те все дістають такий, що доброму чоловікові то й на полуденок один мало: пів літри молока, 1 кґ. хліба, 3, коли не вірите, то ще раз словами повторимо: **три** (!) декa солонини й 30 дкґ. **муки.** От і все.

Таке діється не тільки в Белзчині, але скрізь. Дідичі використовують страшну нужду, яка панує між лемками, бойками й поліщуками, спроваджують їх до праці в себе й немилосердно визискують. Декуди ще гірше платять, ніж у цьому дворі в Будині.

ЯК СТАРИЙ ЖЕНИТЬСЯ З МОЛОДОЮ.

Перед кількома днями приїхав з Парижа до Вильна землевласник з Виленщини, 67-літній Ромуальд М., з молодою російською княжною і взяв з нею шлюб у Вильні. Опісля в одного з виленських нотарів записав усе своє майно 35-літній жінці. Своякі землевласника підняли крик і внесли жалобу до прокуратора, кажучи, що молода жінка підійшла старого землевласника, щоб записав її ціле майно. Поліція перевела ревізію у шляхотськім готелі при вул. Острабрамській у Вильні і забрала кілька документів.

НЕ ВІЛЬНО ВИВОЗИТИ ЗБІЖЖЯ ЗА ГРАНИЦЮ.

Рада міністрів видала розпорядок, яким заборонила від 1. серпня ц. р. на цілий рік вивозити з Польщі пшеницю, жито, продукти їх перемелення, овес, отруби. Міністерство промислу і торговлі може тільки винятково давати дозвіл на їх вивіз за границю.

ДОСЛІДИ ПОЛІСЬКИХ ВОД.

В Пинську скінчено будову гидробіольоґічної стації, що має переводити досліди поліських вод. Полісся на просторі 56,000 км. має коло 20 тисяч гектарів озер і 12 тисяч гектарів біґу рік, потоків і каналів. Крім того простягаються величезні простори мочарів.

ЖАХЛИВА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА У ФРАНЦІЇ.

Під Віленев Сен Жорж трапилася жахлива залізнича катастрофа, що потягнула за собою життя 27 осіб. Приблизно 50 пасарижів було ранених. Це сталося внаслідок цього, що поїзд вискочив із рейок у віддалі 300 м. від згаданої стації, на лінії Париж—Сен Етієн. Причиною катастрофи було погане наставлення зворотниці, так, що льокомотива поїхала в одну сторону, а почтовий ваґон у другу. Почтовий віз потягнув за собою ваґон 2-гої кляси, який вийшов із катастрофи майже ненарушений. Зате деревляний ваґон 3-тьої кляси, що був між двома металевими ваґонами, розтріскався майже на кусні. Між жертвами катастрофи є паломники з Лісіє і діти з вакаційних осель. На місце катастрофи виїхав премієр Шотан, міністер внутрішніх справ Дормой і міністер публичних робіт Кель.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ЛІТАК КИНУВ БОМБУ НА ЦЕРКВУ.

Як повідомляють із Ленінграду, підчас останніх маневрів советської повітряної фльоти один бомбовий літак кинув дві бомби на церкву в місцевості Бологоє. Одна бомба не вибухла, зате друга знищила сильно святиню й ранила тяжко 15 осіб, що знаходилися на богослуженні. Священик Мамаєв помер від ран. Большевицького летуна що спричинив катастрофу, ніхто не потягнув до відповідальности.

БІЙКА З ЦИГАНАМИ.

В Компраті в Басарабії прийшло до крівавої бійки між селянами і циганами, які отаборились за містом. Цигани почали без причини стріляти і ранили якогось Михайла Васіля, що саме переходив попри циганський табор. В ночі зібралися товариші раненого і з пімсти напали на циганський табор із сокирами й колами та почали все нищити й бити. Кількох циганів поранили. Напасників поліція арештувала.

ЗВІР, НЕ ЧОЛОВІК.

В місцевості Поникле в Чехословаччині арештовано 36-літнього лякерника Реґузка, що хотів убити свою 20-літню жінку і взяти асекурацію у висоті 100 тисяч корон. Він пробував спалити свою жінку електричним струмом, опісля підпалив дім і вкинув її в вогонь. Коли нещасна вирвалася з рук чоловіка і пробувала тікати, він порізав її ножем. Тяжко ранену врятували люди, що прибігли гасити вогонь.

ПЕС - ПАСТУХ.

У Франції одна вдова мала пса, що його називали „коровячим псом". Цей пес випроваджував з села на пасовиско цілу отару коров, там пильнував їх і не давав їм ніде розходитися. Точно в 6 год. ввечір він заганяв корови додому. Знаками були йому в полудне — годинник, що бив на вежі, а вечором — дзвінок в одній церкві містечка. На підставі цих знаків пес орієнтувався в часі.

ПОМЕР ҐЕНЕРАЛ УДОВИЧЕНКО

ПАРИЖ. — З Франції повідомляють, що по тяжкій хворобі помер 21 липня ц. р. в місті Омекурі, в Франції, один з найстарших і найбільш заслужених вояків Української Армії, ґенерал Микола Удовиченко. За царських часів покійник переходив ріжні російські військові школи. З початком революції відразу став у лави Української Армії. На його долю випало відповідальне завдання формувати українські частини на південно-західньому фронті. Покійний приймав енерґійну участь у скликанні всіх українських військових зїздів, а опісля в створенні Ґенерального Військового Комітету з С. Петлюрою на чолі. Далі він творив військовий секретаріят. Пізніше брав активну участь на фронті проти большевиків. З відходом Української Наддніпрянської Армії на території Польщі в 1920 році він осів на якийсь час у Ченстохові, де хвилево було приміщене українське військове міністерство. Напівголодне існування в Ченстохові вже тоді цілковито було підтяло його здоровля. В 1924 році він виїхав враз з іншими українськими вояками до Франції на заробітки. Працював як машиніст в одній французькій фабриці аж до часу, поки не забрала його смерть. Похоронили його на кладовищі в Омекурі.

ВИЙШЛО НОВЕ ЧИСЛО „КОНТЕМПОРЕРІ РОШІЯ".

ЛОНДОН. — Чергове (четверте) число лондонського квартальника „The Contemporary Russia" принесло знов цінні статті про Совети, в яких розкриває цю ґанґрену, що розточує Совети. Є в ньому стаття про грошеву політику Советів, про реліґію в Советах, про розвал большевицької армії, а також знаменита стаття редактора цього журналу, Лянсельота Лотона, про „траґедію Тухачевського". В тій статті автор знаменито характеризує застріленого маршала, в якому крилася щиро московська, азійська, й з европейського боку вцілости деструктивна душа. Притім автор наводить короткий огляд розкладових прикмет російської душі і для ілюстрації наводить уривки з російських письменників, таких як Достоєвський. У статтях є часті прихильні згадки для українських визвольних змагань.

ГОГОЛЬ ЗАПИСУВАВСЯ ЯК УКРАЇНЕЦЬ.

ПРАГА. — Дослідники старовини дошукалися, що в 1845 році Микола Гоголь, відомий російський письменник, з походження українець, відвідав Карльсбад і там записався як „українець". В „Карльсбадському Альманаху" з 1846 року, в якому є по черзі списувані всі славні люди, що відвідали Карльсбад, є теж згадка про Миколу Гоголя і там записано його як українця. Російський письменник Бем у журналі „Германославіка" сам признає, що „Карльсбадський Альманах" записував усі дані про відвідувачів дуже совісно і колиб сам Гоголь був не подав, що він українець, то цілком певно його булиб там як українця не вписали.

НОВЕ ВІДКРИТТЯ В СОФІЙСЬКОМУ СОБОРІ.

КИЇВ. —В київському софійському соборі, який тепер реставрують, віднайдено під тинком на одному луці мозаїкове зображення праотця Арона. Цей мозаїковий образ є великої мистецької краси. Дотепер відшкробали в цьому соборі біля 200 квадратових метрів таких мозаїк, що представляють ріжні релігійні образи. Як відомо, софійський собор належить до найстарших українських соборів і початок його будови приписують одинацятому вікові.

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ ЕСПАНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ КНЯЗІВ ЦЕРКВИ.

ВАТИКАН. — Найвища влада еспанської католицької церкви видала до всіх католиків світу пастирський лист, у якому пояснює причини вибуху громадянської війни в Еспанії та бере в оборону й оправдання ґенерала Франка. Як причину видання цього листа підписані князі еспанської католицької церкви, серед яких є два кардинали, шість архиепископів, 35 епископів і пять вікаріїв капітули, подають це, що світ внаслідок ворожої пропаґанди, є зле поінформований про події в Еспанії. Далі лист говорить про те, як еспанські соціялісти на спілку з комуністами переслідували церкву, примінювали терор до небажаних їм осіб, підкопували мораль нації і нищили її довговікові традиції, а також про те, як працювали на терені Еспанії аґенти Москви з ціллю підготовити там ґрунт для большевицької революції.

ҐІТЛЄР ЗБИРАЄТЬСЯ ВИТАТИ МУСОЛІНІЯ.

БЕРЛІН. — При кінці цього місяця має відвідати Німеччину Мусоліні. До тої візити Німеччина, а також Італія підготовляються вже віддавна. Ґітлєр уважатиме цю візиту великою перемогою своєї заграничної політики. Щоб хоронити життя італійського диктатора, німецька поліційна влада вже заздалегідь ладить усякі міри обережности.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи”: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДНО САМОГУБСТВО

Московський співак світової слави Федір Шаляпін намагається у своїй останній книжці виясните світові (а то й собі) все те, що діється у його батьківщині, в Советах. Він виправдує криваві події в Советах широкою московською натурою, звиклою до крайностей. З цієї то натури й виходить, що як уже когось треба вбивати, то не можна задоволятись чимнебудь. І тут треба вибитися наверх, осягнути рекорд, дійти до крайности. Тому треба вбивати людей не десятками чи сотками, а тисячами і міліонами. Ось тому, пише Шеляпін, Росія виглядає сьогодні як „божевільна комета”.

Так, Московщина дійсно наче якась комета у небесних просторах, вийшла цілковито з бігу, означеного природніми і людськими законами. Втративши рівновагу і напрямок, вона літає мов божевільна над головами ріжних народів, приносячи їм руїну і смерть.

Ось такі думки насуваються нам, коли читаємо про те, що доносить московська „Правда” про самогубство Панаса Любченка, голови Ради Народніх Комісарів України під Советами. Цеж поповнив самогубство не якийсьтам невідомий рядовик, а сам „премієр” держави! У всіх державах світу це булаб надзвичайна сензація, небувале явище. Та в московській офіційній ґазеті „Правда” виглядає це як якась дрібниця, що їй присвячено тільки кілька рядків, на те, щоб зазначити, що Любченко відібрав собі життя зо страху, що прийдеться йому відповідати „перед українським народом” за свою „протисоветську діяльність”.

Знаємо, що у випадку самогубства такого визначного советського провідника, як Скрипник, не було про це ніякої вістки навіть у тій американській пресі, яка подає день за днем широкі відомости навіть про цілком дрібні події у Советах. Та тим разом певна частина цієї преси вже подала вістку про самогубство Любченка, навіть із деякими виясненнями, як, наприклад, що Любченко був „типовим українцем”, що його портрети видніли на стінах українських домів та що він був завзятим ворогом зазіхань Гітлера на Україну.

Нам, українцям, імя Любченка відоме дуже добре. Цеж був один з найбільших московських прислужників, що з усією силою і відданістю служив інтересам Москви і приковував до неї Україну. На його сумлінні є море українських терпінь, безліч переслідувань і багато розстрілів тих, що хотіли служити Україні, а не Москві. І тому за Любченком, як московським ступайкою, як тим, що помагав Москві „матір катувати”, жалю в нас нема ніякого. Його самогубство — це природня реакція на ті всі злочини, яких Любченко допустився супроти української визвольної ідеї. І є воно теж частиною цієї великої трагедії, яку переживає Україна під Москвою.

КУБАНЬ І КАВКАЗЬКА УКРАЇНА

(Небезпечна політична гра).

—o—

В американськім українськім часописі „Наш Стяг” (з березня 1937 р.) було уміщено довгу статтю кубанського козака С. Федорова-Лантуха, як історичну розвідку в справі „Козакії” під заголовком „Що таке Козакія?”

Згадана стаття має характер відповіди на мою статтю в справі договору між Гетьманським Центром та „Козакією” (себто з козаками націоналістами), що була уміщена в „Ділі” (з листопаду 1936 р.), під заг. „Козацький сепаратизм та українська Кубань” і в американській „Свободі” (ч. 263 і 264, 1936 р.), п. з. „Не зрікатись українських земель” (ч. 57, 58, 1937).

Редакція „Наш Стяг” додала до цієї статті примітку: „Ми затримуємо відповідь нашого редактора на пізніше, а тимчасом під повищим заголовком друкуємо цілу історичну розвідку в справі Козакії, що її автором являється д-р інж. С. Федорів-Лантух. Звертаємо увагу Шан. читачів на цю розвідку п. полк. С. Федорова-Лантуха, бо вона опирається на **точних наукових історичних даних** (підкр. наше)”. Дозволяю собі забрати слово лише в справі цих „історичних і наукових даних”. Про „український патріотизм” п. Федорова ми, його земляки - українці соборники, поперше почули від редактора „Нашого Стягу” і залишаємо це покищо під розвагу панові редакторові.

В суперечь же редакції „Нашого Стягу”, котра називає названу вище статтю п. С. Федорова **„розвідкою історичною, бо вона опирається на точних наукових історичних даних”** зазначую, що та стаття зовсім не має характеру розвідки і вона не опирається на яких правдивих даних. У своїй статті п. С. Федоров не наводить ніяких історичних документів і не покликується на ніякого вченого історика та на історичні праці.

Отже насамперед мушу зазначити, що вся нібито „історична точність та науковість даних”, поданих п. С. Федоровом, спрямована та пристосована лише для послуг поставленої ним політичної задачі: створення специфічної козацької держави, „Козакії”, та витворення для цієї держави специфічного народу — козацького, „козацької нації”. Хоч, правда, ця теорія Федорова розходиться навіть з теорією „козацької нації” — „УНАКОР” Полтавця-Остряниці.

Майже ціла розвідка п. С. Федорова є грубим нарушенням історичної правди і науки. Тут маю передівсім на увазі північно-кавказькі українські землі: Кубанщину, Чорноморщину, Ставропільщину, українські частини Донщини, Терщини й Астраханщини, які то землі п. Федоров невідмінно хоче не рахувати українськими та відірвати від України, бо йому подобається власне на них будувати нову державу, „Козакію”.

П. С. Федоров прекрасно бачить усю неприродність своїх намірів — будувати на живому суцільному тілі одної нації ще якесь ніби інше національно-державне тіло (це так, якби хтось хотів, щоби Полтавщина була самостійною від України державою), отже п. Федоров не шкодує часу і праці, щоб довести дві речі, а саме: а) що Кубань та інші північно-кавказькі українські землі **історично** є тілом зовсім самостійним, не звязаним органічно з Україною та її минулим і б) що **етноґрафічно** це також не є українські території, а якийсь **„покруч”**, і говорять там люди не чистою українською мовою, а кубанським **„наречієм”** і т. д., і т. п.

Для цього пан Федоров уживає доказів і „способів”, якими не користувались у науці навіть найбільші національні вороги українського відродження, старі російські праві кола та вшехполяки, а зо своєю „кубанською мовою” п. Федоров зо сходу України попадає просто у зворушливу спілку з тими нашими „приятелями” на заході, що видають „лемківські” букварі та спеціяльні календарі для Гуцульщини, аби лише якось довести, що лемки та гуцули — це не українці.

П. Федоров є антибольшевик, це так, але для створення „Козакії” робить спільну працю з малоросами та московськими большевиками - комуністами на північнім Кавказі й Кубані (відомими Мальками, Чорними, Шіянівськими і т. п.), які для карієри завзято борються з українством та теж доводять, що української мови на північнім Кавказі й Кубані нема, а є мова „кубанська”, бо кубанські українці під впливом якихось невідомих сил виродились, мовляв, у спеціяльну „кубанську націю” та що „всім національностям є єдиний шлях до соціялізму через великоросійську культуру”. (З дискусій про українізацію північного Кавказу в РСФСР).

Таким чином московські комуністи й малороси північно-кавказьких земель та Кубані і п. Федоров-Лантух на еміграції роблять під цим оглядом одну національно - ворожу роботу, ай суть цієї роботи в тім, що там і тут провадиться наступ на українство, лиш іншими способами й методами.

Ріжниця між цими акціями є лише та, що п. Федоров виступає тут перед українським суспільством як „український полковник” і це створює йому певний „авторитет”. Тимчасом лідер другої групи — „Козакії” з „Вільного - Козацтва”, теж кубанець, п. І. Білий, рішуче заперечує п. Федорову цей титул, а також інші дані, подані Федоровом про свою особу в статті „Що таке Козакія” (д. „Вільне - Козацтво, ч. 221).

Цим титулом, якщо справді він його не має (та й іншими неправдиво даними) п. Федоров особливо надужив довіря українців з Галичини й інших земель, які в далеких від них східньо - українських справах менше поінформовані і слабше орієнтуються.

Це причинилось теж до того, що широко розіслану до українських часописів статтю Федорова „Що таке Козакія” деякі редакції умістили, не підглянувши ближче тенденцій та мети виступу п. Федорова.

Щож п. Федоров у цій своїй статті твердить? Отже він силкується передівсім цілком відділити історію українського народу Кубані, Чорноморщини, Ставропільщини й українських частин Донщини від історії України. Для цього він, наприклад, твердить, що (передаємо в перекладі з російського журналу „Козакія”, статті „Дуби мамріческія”):

а) „на цих землях жили козацькі предки, коли ще не існувала й сама Київська держава князя Володимира” і „тоді вони мали тут свою епархію, в той час, коли Русь (Україна — В.) ще не була хрещена, і захищали свої границі”;

б) „на самій Кубані було лише 50% населення, що **балакає говіркою, близькою** до української мови”;

в) „таксамо не можна говорити і про відділення цих земель від України і передачу їх „Козакії”, бо вони ніколи не були українськими, а завжди і лише козацькими, і ніколи не було ніякого державного акту про приєднання цих земель до України”;

г) „козаки (які ? 13%) відбудовують свою цілком незалежну суверенну державу „Козакію”, таксамо, як це роблять українці з Україною”;

ґ) назва Україна, як назва державна, не старша від нашої держави козацької, котру ми тепер називаємо „Козакія”;

д) „земля ця була козацька, а не українська, на котрій українське населення опинилось лише силою кольонізації її старшиною, а на Кубані і зовсім лише від 1864 р., коли було дозволено селитися на Кавказі некозакам”;

е) „Кубань і всі північно-кавказькі землі не є ані етноґрафічно, ані історично українською територією; вони ніколи не належали до староукраїнських земель”;

з) і кінчає тим, що „йти на безвідповідальну провокацію, рекомендовану Васюком, означалоб затратити в корені все українське діло меншин на території козацької державности”.

Отже в усіх цих своїх твердженнях п. Федоров різко розходиться з правдою і наукою. Бо східні чи північно-кавказькі українські землі є продовженням суцільної української національної території, що національно гравітують до України і являються прастарою власністю українського народу, як і землі Великої України, Галичини і т. д.

Вже довго перед тим, як виступила Київська держава на ширшу історичну арену свого державного буття, сиділи сильні староукраїнські племена на Подонні й Підкавказзі. Український народ, створивши свою державу над Дніпром у другій половині IX. в., ширив свої володіння не тільки на південь, до Чорного моря та долішнього Дунаю, не тільки на захід до Висли і Карпатських гір, не тільки на північ, але й на схід і південний схід.

Існує навіть думка, що тут, у Тмуторокані, був один з осередків найдавнішої Руси-України (Пархоменко).

В кожнім разі території, про які говоримо, належали по Озівське море, Кавказ, Каспій і Волгу до старої Київської держави — Великого Князівства Київського.

Вже в останній четвертині IX. ст. київські князі відбувають низку походів на Дон і на північний Кавказ, і навіть аж на південний беріг Каспійського моря (Походи: кн. Олега в 913 р., кн. Ігоря в 944—945 р., кн. Святослава в 964—966 р. і т. д.), для зміцнення української держави на сході (Грушевський, I. т., ст. 411).

Підтвердженням того, що Українська Київська держава міцно тримала під своїм володінням північно - кавказькі українські землі, свідчить також договір київського князя Ігоря з Візантією з 944 р., яким Ігор, між іншим, прийняв на себе зобовязання не перепускати до Криму з північного Кавказу „чорних” болгар. (Грушевський, I. т., ст. 374).

Крім того відомо, що через 80 років після цього договору син Володимира Великого, східньо - український князь Мстислав Хоробрий, якому батько віддав в управління подонські, кримські й кавказькі землі, вирушив був зо своїм військом із північного Кавказу проти свого брата Ярослава, що сидів у Києві. По диствинськім бою брати підписали між собою договір, на якого підставі Мстислав володів землями, що лежали по лівому березі Дніпра, а також Донеччиною і князівством Тмутороканським, а Ярослав — рештою земель України - Руси. На початку XI. ст., в 1029 р., Мстислав і Ярослав відбули вдалий похід на північний Кавказ, проти ясів (осетин) та косогів (кубанських черкесів), де вславився Мстислав своєю перемогою над Редедею (Грушевський, I. т., ст. 911) і т. д.

(Далі буде).

— Ви купуєте в мене так часто радирки, то я цікавий що ви з ними робите?

— А що ви думаєте? Чи маю ходити в брудних ковнірцях?

ВОВКИ В ХАТІ

(За Паскеном).

(2)

До цеї хвилі вовки держалися досить далеко від хати. Мабуть тому, що крізь шпари і дірки з хати прозирав вогонь. Коли вогонь в хаті погас, скавуління вовків наближалося щораз більше. Вони щораз більше підходили до хати. Мабуть завітрили дичину, що висіла перед хатою. Нарешті підійшли під хату. Ціла тічка вовків обізвалася під дверми.

В таке зимно в хаті лягали спати, не роздягаючися. І Лищак спав одягнений. Коли вчув, що вовки вже під хатою, очевидно й добираються до мяса, вискочив зпід купи кожухів. Вхопив рушницю, що наряджена все лежала на кілках над дверми і відчинив двері. Побачивши його, вовки подалися взад. Світло місяця було дуже слабе, бо став сипати густий сніг. При такім світлі годі було ціляти. Щоби вовків лиш відстрашити, Лищак склався і випалив у цілу купу.

— Що там? Що сталося? — стали питати розбуджені стрілом.

Вступаючи назад до хати і запираючи двері, Лищак сказав:

— Не бійтеся і засипляйте назад. То вовки підійшли аж під хату до нашого мяса. Я стрілив у купу і прогнав їх... Коби так ще ви всі не хропіли, і я може вснув би. Через ту вовчу музику за хатою і вашу музику в хаті, я до цеї пори ока не зажмурив.

Мурашин, котрий також виліз зпід кожухів, щоби на грань накласти суччя, відповів:

— То дуже добре, що й в хаті музика і декому не дає вснути. Ті вовки, то безличні бестії. Якби не те, що ви не спали, то з вашого мяса не багато було би вам лишилося на завтрішній обід. Доброї ночі!

Мурашин вліз назад під кожухи і по хвилі знов захропів.

І Лищак ляг, нарядивши вперед рушницю. За ту хвилинку, що стояв на порозі, так перемерз, що не скоро назад загрівся. Вогонь знов палахкотів і Лищак став призиратися мишам. Всі чотири його товариші хропіли так сильно, начеб кожний з них силкувався перехропіти, заглушити трьох інших. Вогонь знов потахав.

Щоби вснути, Лищак знов розпочав пробу з рахунком. Дорахував поза чотириста, і... мабуть вснув; мабуть, бо раптом вистрибнув на хату. Почув перед хатою метушню, гаркіт, скавуління великої тічні. Вовки, перті голодом, знов підійшли під хату і тепер мабуть жерлися, видираючи один від одного свою добичу.

Лищак знов підбіг до дверей і вхопив рушницю. Відсунув засуву і захитався. В тій хвилі знадвору щось вдарило в двері. Вони з розмахом відчинилися і пхнули його. В хату вкотилася якась темна маса, що гаркала і скавуліла. Лищак знов прискочив до дверей і припер їх собою.

— Що тут діється? — крикнув Деркало.

— Боже, спасай мене! — кричав Кушка. — Не дай мене чортам!

— А то що? Хата завалилася? — питав Мурашик, бо в хаті почув ломіт.

То мабуть перевернувся стіл і на землю впала миска, яка стояла на столі. Лищак розумів, що сталося. То два вовки, що мабуть у боротьбі за мясо зчепилися, змагаючись, під дверми, закотилися аж в середину хати. В хаті було темно, тож крім самого господаря ніхто не знав, що то так товчеться. Лищак вже хотів відчинити двері, щоби вовки могли втекти з хати, коли вчув крик Деркала.

— Вже знаю! Вже маю! Світла! На милість Бога, нехай хтось засвітить.

В хаті далі був ломіт, гуркіт, крик. Всі, ще сонні, бігали і скакали в кут. Не знали, що то крутиться і з лискавичною скорістю бігає проміж їхні ноги.

— Світла! Світла! — кричали всі.

Нараз щось страшно заскавуліло, одночасно блиснуло світло, бо Лищак роздув грань і докинув смільних трісочок. Тепер всі зрозуміли, що в хаті сталося.

На землі лежав і отрілався великий вовк. Деркало, обімивши одною рукою шию вовка, притис його до землі, другою раз коло разу вбивав у нього ніж. Другий вовк, як скажений, бігав по хаті. В хвилі, коли був під стіною, Лищак випалив до нього з рушниці і поправив кольбою по голові. Більше не треба було.

Все те сталося скорше, як треба, щоби розказати.

— Яким способом вони влізли в хату? — спитав Мурашин, озираючися, чи ще нема якого.

— Я гадав, що сам чорт вскочив у хату, — додав Кулиняк, ще тепер дрожачи, так був зляканся.

— Маєш! — сказав Деркало, встаючи і копнувши вовка. — Він вхопив між свої зуби одну мою руку. Я, не знаючи, що це, хап його другою за горло. Якось так щасливо на помацки склалося. Я здорово свиснув його. Він сіпнувся і вихопив мене зпід кожухів, так, що я зсунувся, на його біду, на нього. Очевидно, не пускаючи з руки його горла. Я тоді вгадав, що то вовк. Мій ніж все є у мене за поясом. Потемки тяжко було дати собі з ним раду. На добавок годі було знайти місце пригоже для ножа, бо я лежав на звірюці і цілу закривав собою. Нарешті хтось роздув вогонь.

— Як ті вовки зайшли у хату? — питалися всі.

Лищак вже хотів зачати розказувати, коли, глянувши на руку Деркала, крикнув:

— Ви скалічені!

— Троха йде кров як з недоколеної свині, — відповів Деркало, призираючися, як з його руки пливе кров. — То пусте. У мене й так забагато крови. І рана цілком не є небезпечна. То не від вовчих зубів, а від мого власного ножа. Коли потемки годі було заколоти його, я хотів зарізати як курку, при моїй руці. Вовк тріпнувся і я ножем дюґнувся в руку. Кости я не скалічив і живчика не протяв.

— Полюючи, я пережив неодну пригоду з вовками, — промовив Мурашин. — Та такої, щоби вовки аж до хати влізли, я й у сні не мав! Як буду розказувати, то ніхто не увірить мені. Скаже, що брешу, як кождий мисливий.

— Ось ти напитав собі клопоту, — сказав його приятель. — Як я знаю тебе, то ти не такий мисливий як всі інші, як ми всі накупу без тебе одного. Ти дуже не любиш брехати, розказуючи про свої мисливські пригоди.

— Всі розсміялися. І сам Мурашин сміявся. Він був славний з того, що все побільшав і вигадував небилиці. Вітер задув у хату, бо двері відчинились і увійшов якийсь, нікому з товариства не знаний.

— Добрий день! — промовив і приступив до вогню. — Нарешті я таки попав у хату.

Підсунули до нього колоду, бо бачили, що хитається на ногах.

— Сідайте! — сказав Лищак.

— Боюся! — відповів незнайомий. — Розрухайте, розітріть мене, бо я замерз.

Всі вхопили перемерзлого в обороти. Лищак поставив на грані горнятко з водою, щоб гостеві наборзі зварити і дати напитися троха якоїсь теплої юшки. Коли вода закипіла, Лищак всипав до неї троха каші, посолив і по хвилі подав гостеві. Цей лакомо випив, бо не тільки змерз. Також голодний був. По хвилі вже сидів при вогні, пакав люльку і розказував:

— Ще пару мінут і я був би вже не забіг до вас. Був би замерз. Ціле життя буду тямити цю мандрівку. Я пишуся Сумрик Іван. Виряджаючися в дорогу, я не знав, що край такий пустий. Я надіявся попасти на якусь хату, де мене приняли би на нічліг. Та я без успіху розглядався до самого вечора. Прийшла ніч. Кінь, змордований далекою дорогою без попасу, без відпочинку, ішов щораз поволіше, западаючися в глибокім снігу. Я зсунувся з нього і якийсь час тягнув його за собою. Нарешті він упав. Я даремно мучився і тратив час, щоби його назад поставити на ноги. Щоби самому не замерзнути, я мусів лишити його вовкам на вечерю. Я з жахом помітив, що мої ноги тратять чуття. Я пустився бігти навпростець. Я дуже часто падав.

(Кінець буде).

З ДНЯ

СКОНАВ ЛЮБЧЕНКО.

Премієр так званої „Української Радянської Соціялістичної Республики", Панас Любченко, поповнив самогубство. Московська „Правда" твердить, що це сталося тому, що Любченко був „звязаний з протисовєтською акцією".

Хто памятає, як той Любченко в 1930 році обвинувачував, у ролі совєтського прокуратора, членів Союзу Визволення України, серед яких були такі відомі українські патріоти як Єфремів і Яновська; хто памятає, як той сам Любченко випорскував на них скажену лють і домагався для них смерти; хто памятає, як він з насолодою яничара визивав український прапор „синьо-жовтою шматою", — той не буде мати найменшого жалю за тим ренеґатом, тільки скаже: „Має те, що собі заслужив". Його смерть для українських націоналістів це тисячний доказ, що з дикою азійською Москвою, чи то білою, чи чорною, чи червоною, ніякому українцеві не треба лучитися.

І ТАК ЗЛЕ, І ТАК НЕ ДОБРЕ.

Один з передових ґітлерівських лідерів, ґенерал Ґерінґ, виголосив на конґресі закордонних німців, що тепер відбувався в Штутґарті, чергову протижидівську промову. У цій промові він накидався *на жидів* головно за те, *що вони* за границею переводять бойкот німецьких товарів. Рівночасно він закликав заграничних німців, яких по ріжних краях живе біля 30 мільйонів, щоб вони в тих краях, де живуть, поборювали і бойкотували жидівський промисл і торговлю. Погрожуючи заграничним жидам, Ґерінґ говорив, що його уряд пімститься за те на своїх домашніх жидах; кожний жидівський удар за границею відібється в нутрі таки на жидівській шкірі.

Треба позавидувати німцям їх корисного положення. Воно справді приємно, коли чоловік має на кім відімстити злість. У приватнім житті чоловік може відімстити злість на жінці, коли її має. А в політиці — на жидах, але також, коли вони є. Ось тут саме міститься небезпека для німців, про яку вони все мусять памятати й у своїй протижидівській політиці не перетягати струни. А саме, вони мусять зберігати своїх власних жидів, щоб вони часом одинцем усі не вивтікали за границю. Бо коли всі жиди вивтікають, то на кім тоді можна буде зігнати злість? Це треба собі зарубати на носі, що жінку можна бити лиш у тому випадку, коли вона є. Коли жінки нема, або коли вона втекла, то кого бити? Копати ногою ліжко? Стільці? Можна й так, але це куди менша приємність ніж, скажемо, бити щось живе. Отож наука німцям: зберігайте своїх жидів і не перетягайте струни.

ҐУБЕРНАТОРСЬКА ЧЕМНІСТЬ.

Говоріть собі, що хочете, але чемність серед політичних мужів іще таки не перевелась. Вона сидить глибоко в костях і передана за традицією ще від давніх часів,. Кажуть, що коли раз Наполеон передавав рожу одній гарній дамі з австрійського цісарського оточення і при тім рожа вколола її пальчик так, що з нього витекла кров, то щоб задоволити даму, Наполеон сказав: „Скажіть, що хочете, щоб я зробив, а я це зроблю!" Тоді шляхетна, невинна, повна романтизму дама скоро защебетала: „Віддайте нам назад ту твердиню, що ви вчора здобули". Наполеон вклонився і вийшов, щоб дати війську приказ опустити твердиню.

Це були часи! Це були джентельмени! Варт було тоді жити!

Та треба сказати, що це джентельменство нині ще не зовсім перевелось. Ось доказ:

Ґубернатор Джорджії, Риверс, звернувся з чемним проханням до ґубернатора стейту Масачусетс, Горлея, щоб він видав стейтові Джорджія члена бандитської шайки, тамошнього громадянина, якого зловила масачусетська поліція. Що хотів ґубернатор Риверс з ним зробити, — невідомо. Чи він хотів його випустити на волю, чи хотів іще тяжче покарати, чи може потрібно йому було як свідка, — це дотепер лишається тайною.

Алеж яке було його здивування, коли на його чемне прохання масачусетський ґубернатор відповів відмовно. Ґубернатор Риверс змовчав і замісць лаятися та до Бостону слати погані, непристойні депеші, він випустив на волю ще одного члена бандитської шайки, але під умовою, що він поселиться на стало в стейті Масачусетс. Випускаючи його, ґубернатор Джорджії додав: „Я роблю це тому, бо, видно, масачусетський ґубернатор потребує ґенґстерів"..

І все впорядку. Як це гарно мирним шляхом полагоджувати справи!

ДЕ ШУКАТИ ЛЕВАНЕВСЬКОГО?

Вже від кількох тижнів шукають пропалих совєтських летунів Леваневського і його товариша, що разом вибралися літаком через бігун до Америки. Шукають їх совєтські летуни, а також американські. А вони наче пішли пішли під воду. Можливо, що й пішли, але це ще не відоме. . .

Річ у тому, що Леваневський в останніх часах в очах Сталіна і його завушників стратив ласку. Ходили навіть поголоски, що його арештували і десь спрятали. Стверджені є вістки, що сам Леваневський не хотів у цю пору вибиратися в дорогу, бо на бігуні панували лихі атмосферичні відносини, себто шаліли бурі, але большевицька влада таки натиснула і Леваневський поїхав.

Тепер не знати, де він опинився. Можливо, що загинув, а можливо, що заїхав на Соловецький остров. Якби американський летун Метерн завдав собі труду і ще там його пошукав, то дуже можливо, що його там віднайшов би. Але коли Метерн рішиться тамтуди летіти, то хай так зробить, як американський амбасадор Дейвіс, і хай забере з собою дві тони харчів. Щоправда, йому ті харчі відберуть, але він бодай матиме чисту совість, що передбачив події і до них як слід підготовився.

ДЕРЖАВА РОЖ.

Держава рож, це Болгарія, для інших Персія, для ще інших Альжир, французька кольонія у північній Африці. В Альжирі колишуться величезні поля засаджені рожами, а від них до неба знімається чудовий запах. Тут, як і в Болгарії, добувають із тих рож олійок.

ТИГРИ, ЯК ОХОРОНА ПЕРЕД ОПРИШКАМИ.

Тигрів у Китаю, головно в околиці Гонконґа, нарід уважає охороною перед опришками, тому, що тамошні дороги небезпечні не так унаслідок нападів тигрів, як унаслідок нападів опришків. Тому тамошнє населення бунтується проти винищування тигрів, які нераз уже розшарпали опришків, що скривались у джунглях.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА В УКРАЇНСЬКУ ХАТУ

Вплив книжок на суспільний устрій.

Література, як і всі інші галузі мистецтва (але головно література), має величезний вплив на суспільне життя людей та на їх політичний устрій. Це вже загально стверджено, що революцію в Росії, як теж упадок царату, підготовила російська література.

І то не конче революційна література: революцію в Росії підготовляли навіть ті російські письменники, які вірили в царя, а це тому, що своєю нездоровою літературою ослаблювали тодішню російську провідну верству.

Російські передвоєнні письменники описували і славословили слабі, духово розкolені, нездатні до ніякого життя та ніякої боротьби, характери. Вони славословили духову неміч і цею немічю заражували московську провідну верству, що була фундаментом царату.

Взятиб тільки Толстоя, Достоєвського, Лермонтова, Турґенева, Ґоркого, або таки нашого по крові земляка, Гоголя — всі вони були письменники, які закохувалися в поломаних, духово покручених, слабосилих типах, що не були здібні нічого в житті великого зробити. Але, описуючи ці типи, названі письменники не представляли їх так, щоб читач мав до них погорду і щоб сам охороняв себе від їх прикмет, а представляли так, що читач мимоволі набирав любови до них, пошани, а далі сам ставав таким, як ці типи.

Улюблені типи тих письменників це звичайно люди з розколеною душею. Наприклад, у повісті Достоєвського „Вина і Кара" характеристичний є тип Розкольнікова. Він розумний хлопець, дуже інтеліґентний, але розколений у душі. Цілий час він сам зо собою зводить боротьбу і вкінці у своїм розумуванні докочується до страшного злочинства. Цей тип представлений так додатньо, що серед молодого московського покоління знаходив багатьох наслідувачів. Бували, наприклад, випадки, що російські студенти закладалися, що потраплять зробити те саме, що Розкольніков, себто, потраплять замордувати людину і потім піти спокійно до ресторану і зїсти обід.

А ось Ґоркий зідеалізував босяцького типа, себто бродягу, цілковито непродуктивного чоловіка, який нічого не робить і нічого не хоче мати. Цей тип упав на саме дно життя і там не має ні ніяких хотінь, ні прав, ні обовязків. Твори Ґоркого теж мали відємний вплив і штовхали російську молодь в обійми соціяльного ніґілізму, себто до такого духового стану, в якому людина всякі суспільні змагання вважає такими невартними, що не виплачується за них у якийнебудь спосіб змагатися.

А Толстой у своїх творах пропаґував і такі ідеї, як та, щоб не противитися злу. Його типи не борються зо злом, тільки покоряються злу. Колиж одначе зло занадто наступає на них, то замісць виповісти йому безпощадну війну, як це учить західньо-европейська цивілізація, вони самі уступаються злу з дороги і звичайно поповняють самогубство.

Не треба забувати, що ці всі письменники були ґеніяльні мистці, себто свої ідеї описували надзвичайно по мистецьки. Їх твори даються читати з захопливою приємністю, так, що нераз не хочеться відірвати очей від книжки. Ті письменники, як мистці, здобули признання в цілім світі. Але проте їх твори є шкідливі і на далеку мету розтучують людського духа та роблять людину непридатною до життя. Подібно, як той матеріяльний корм, який може мати знаменитий смак на язиці й піднебінні, а проте на довшу мету може викликати в тілі ріжні хвороби, таксамо ті книжки, хоч приємні в читанні, то шкідливі своїм впливом на душу і характер людини.

ВІТЕР У ГОРАХ

Вітер буйний розлетівся,
Розбудив ліси дрімучі,
В полонинах розшумівся,
Зазирнув в глибокі кручі.

І прокинулися люди,
Сон глибокий кинув очі:
Гей, доволі з нас облуди,
Годі панувати — ночі!

8 рядків сконфісковано.

Гей, доволі ми мовчали:
Наше горе пече груди,
Хочби гади як сичали,
А надалі так не буде!

Наш прапор засяє сонцем
На всі гори й полонини!
Повідомить крізь віконця,
Що ми діти України,

Що не тільки в Закарпатті,
А живемо ми усюди;
Що не кинемо завзяття,
І майбутнє — наше буде!

Українка.

(Цей вірш передруковуємо з „Народньої Сили". 8, найгарніших рядків сконфіскувала в ньому чеська цензура).

— Це доказано, що жінки переносять біль легше ніж чоловіки.

— А хто це вам сказав: якийсь психольоґ, чи хто?

— Це сказав мені швець Вершлер, який робить черевики також моїй жінці.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПІДНОСІМ РІВЕНЬ НАШОЇ ОСВІТИ.

Тільки наукою, читанням добрих книжок і ґазет, викладами, освітніми курсами, школами ми можемо піднести свою освіту. Курс навчання рідної мови, літератури, історії, здається, що неможлива річ. Бо вже книжка і ґазета коштує гроші, а де тут узяти ще грошей на вчителя чи вчительку? Та всетаки, якби ми відмовили собі деяких вигід і попрацювали над тою доброю справою, що булаб корисна в першій мірі для нас самих, то ми моглиб це довершити.

Очевидно, це моглаб перевести якась орґанізація. Але чи ті орґанізації, що ми їх маємо, займаються тими справами? Чи Союз Українок Америки, наприклад, має свою власну бібліотеку? Я певна, що якби жінки взялися добре до того, то малиб не тільки свою бібліотеку, але навіть якогось чоловіка, або жінку, що викладалаб їм ріжні предмети про рідний край. Освіта це дуже потрібна річ. Бо коли людина не знає добре своєї мови, не знає, за що боровся та страждав рідний нарід, та не знає про ті культурні і матеріяльні скарби, що їх посідає рідний край, то та людина ніколи не стане рівною серед освічених народів, ніколи не зрозуміє свого становища у світі; все буде ходити зо спущеною головою і з зігненою спиною серед чужих, як вічний невільник.

До таких курсів требаб заохочувати всіх, багатих і бідних, молодих і старих, чоловіків і жінок. Треба також притягати до таких курсів навіть ту нашу молодь, що покінчила вищі школи. Бо часто так буває, що наша молодь покінчила вищі науки, про чуже знає багато, а про своє — нічогісінько.

Тепер тривожний час настав по цілім світі. Серед тої тривоги інші народи горнуться докупи. Ми також повинні так робити і повинні знаходити такі програми й такі ідеї, серед яких моглоб гуртуватися все наше громадянство, без огляду на його політичні переконання.

Не повинні цуратися таких курсів ні багачі ні бідні. Бо багачам треба також науки, і то може більше ніж бідним. А бідний не повинен соромитися науки, бо це додасть йому поваги в суспільности, без огляду на його вбогість.

Цією справою повинні в першій мірі занятися жінки і я певна, що вони змоглиб це перевести.

Ми хочемо вільної України, хочемо своєї держави. Кожному з нас дорога воля і ми радіб її вибороти для наших братів у старому краю. Але ми мусимо всі працювати для того, щоб це було сповнене. А щоб працювати, ми мусимо вчитись, мусимо освідомлятись. Бо праця, не передумана, багато добра не принесе. Також ми мусимо звертати увагу на наше молоде покоління, яке теж хоче чогось глибшого довідатися про наш рідний край. Чимнебудь ми його не задоволимо. Щоб його освідомити, ми мусимо самі себе освідомляти. Для тих дітей наш рідний край виглядає щось таке далеке, щось таке невловне, що не варто над тим глибше застановлятися. Тай нема в тому великої дивниці, бож ці діти ніколи старого краю не бачили. Вони зацікавлюються старим краєм щойно тоді, коли мають щастя мати розумних і свідомих родичів, які про все їм цікаво розкажуть.

Крім навчання ми мусимо також впоювати в дітей любов до свого рідного. Бо буває нераз і таке, що свідома людина знає багато про рідний край, але так передає те знання своїм дітям, що ці діти не виплекують у собі любови до рідного краю. Вони йдуть у чуже середовище, яке захоплює їх і вони в ньому потопають.

Тут знов треба підкреслити, що головна роля у вихованні дітей спадає на матір. Це від матери залежить, чи вона зуміє защепити в дитину любов до свого рідного. Тому, жіночі орґанізації в Америці моглиб відіграти в нашій суспільности велику ролю.

Марія Головата,
Філядельфія, Па.

ШКІЛЬНИЦТВО В ЯПОНІЇ

Новітня Японія добре зрозуміла, що молодь це будучина народу. Японський націоналізм ставить тому великі вимоги своїй молоді. Той націоналізм у цісарській Японії в дечому парадоксальний: пристосовується до Европи, а попри це не цурається японського традиціоналізму. Так оба ці елементи зливаються у дивну мішанину. Відчуває це передівсім японська молодь у школах, бо попри европейську граматику мусить учитися і традиційного японського образкового письма, яке складається із 40,000 знаків — символів.

Всіх 40,000 знаків, самособою, не знає ні один освічений японець; знає тих знаків приблизно 9,000. Діти у вселюдних школах вивчаться до 1,500 знаків. Зате сліпі японські діти не потребують такої мороки. Їм вистане світова Браєва азбука. Середні школи в Японії дуже строгі, так, що з кінцем року переходить до вищих кляс лише дуже мало учеників, а всіх інших виділюють. Японський націоналізм вибирає до боротьби проти „білої небезпеки" лише найліпших зпоміж найліпших.

У високих японських школах ставлять також дуже великі вимоги до студентів. Крім своєї граматики студенти мусять вивчити граматики европейських мов, передівсім німецької. Деякі виклади відбуваються навіть англійською мовою. Для медиків обовязкова є німецька мова. Хоч велику вагу прикладають до знання чужих мов уже в середніх школах, то всеж вислiди бувають слабі. Японські абсольвенти не знають чужих мов настільки, щоби могли свобідно розмовитись, а навіть із трудом читають европейські часописи. Не зважаючи на щораз більшу індустріялізацію та пролетаризацію Японії, японська молодь усе більше горнеться до школи. Тому її так дуже пересівають крізь сито. Вже при вступних іспитах перепадає половина кандидатів. У вищих клясах остається їх одна третина, часом навіть лиш одна десята частина. А всеж у високих школах, пересіяних, буває пять разів більше ніж пропущених.

У Японії не вистарчає здати іспит до одної кляси. Школи такі переповнені, що часто є кляси з 70 учениками й багато учеників мусять ждати більше літ, заки їх приймуть, щоб могли далі вчитися. Тому японці звичайно пізніше кінчать науку, ніж студенти інших народів, а університет звичайно кінчать на 30-му році життя.

Здоровні умовини шкільної молоді некорисні. Запримічується багато виголодженої та слабо зодягненої молоді, що мерзне зимою.

Головно тяжко в Японії студіювати право, бо на правничому факультеті вчать японське і китайське право, а крім того й новітнє европейське право, як англійське, французьке та німецьке.

Автократична Японія не знає сентиментів. Всесильна є державна мета, якій мають жертвуватись одиниці. Тому одиницям у Японії тяжко. Цей тягар відчувають на своїх плечах уже й малі японці у школах, заки ще ввійшли у вир життя.

ВОРОГИ КНИЖОК

Ворогами книжок не назвемо людей, які не люблять читати книжок. Будемо говорити про інших ворогів. Отже ворогами книжок є миші, щурі, а крім них також комахи, гриби та бактерії.

Люди вже давно запримітили, що комахи ушкоджують книжки. Перший, що вказав на цю небезпеку, був німецький пастор Фріш у 1721 році. Пятьдесять літ пізніше академія наук у місті Ґетінґен оголосила конкурс на тему комах, шкідників книжок.

При кінці минулого століття знали вже 50—60 родів таких комах.

Найшкідливіша це анобіюм паніцеум, що спричинює близько 86 проц. ушкоджень книжок. Ця комаха дуже любить крохмаль. Круглі дірки на окладинках старих книжок це у величезній частині випадків робота цієї комахи. Туди вилазять її гусільниці.

Дуже поширений є також другий шкідник книжок, лепісма сахарина, подовгастої будови, сріблистого полиску.

Найчастішими шкідниками книжок є гриби, головнож плісень. Зародки їх, що є у повітрі, осідають на книжки. Та ці зародки можуть бути і в папері. На книжках, що довше є у вогких приміщеннях, обильно розвиваються грибки ріжних родів. Плісень зявляється насамперед на окладинці, а потім продістається і до середини книжки.

Є теж гриби, які розкладають крохмаль і перемінюють його у цукор, тому інтроліґаторський клей тратить свою ціпкість, окладинка тратить силу.

Бактерії головно розкладають целюльозу, з якої переважно фабрики роблять папір. Одні бактерії розкладають целюльозу при повному доступі повітря, інші тоді, коли кімната недостаточно провітрювана, ще інші тоді, коли повітря зовсім не має доступу до приміщення. Є теж бактерії, які розкладають целюльозу в температурі яких 48 ст. Цельзія.

Головною умовиною для розвитку бактерій є достаточний ступень вогкости паперу. Бактерії розвиваються переважно на гіршому папері, що має в собі багато гігроскопійної*) деревної маси.

*) Що втягає в себе вогкість.

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ" ПОВІДОМЛЯЄ УСІХ ТИХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬ У „СВОБОДІ" РІЖНІ СВОЇ ІМПРЕЗИ, ЩО „СВОБОДА" НЕ МОЖЕ ПОМІЩУВАТИ В ОГОЛОШЕННЯХ НІЯКОЇ ЗГАДКИ ПРО ЯКІНЕБУДЬ „ВИГРАВКИ", БО ЦЕ ПРОТИЗАКОННЕ.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

ЧОМУ КОЗЕЛ Є МАРКОЮ ЧОРНОГО ПИВА

Баварський князь Альбрехт (володів у другій половині 15-го століття) і його брат Христофор сиділи раз у гостинній кімнаті своєї палати в Мінхені та попивали. Із ними був теж якийсь бравшвайгський лицар. Які лицар поснідав, казали князі подати йому кухлик темного пива. Лицар потягнув трошки, та зараз відложив кухлик на бік і сказав, що це хіба темний оцет, а не пиво. Оба князі дуже розгнівалися. Зараз сказали прикликати надвірного броварника, а князь Христофор дуже на нього насварив. Броварник звернувся до лицаря та сказав:

— Аж за рік прийдіть знову до Мінхена і з собою привезіть барилку свого пива, порівняємо його з моїм пивом! Хай мене на ослі оберненого з міста вивезуть і хай все моє майно провадє мені, коли моє пиво не переможе!"

Лицар сміявся і заложився за 200 золотих, бо був певний, що його „аймбекське" пиво напевно переможе.

Прийшов рішальний день. Було це 1. травня. На подвірю княжого замку побудували галерію, прибрали килимами, сосниною та вінцями. Засіли там пані, щоби дивитися на небуденне видовище. В обі бочки вбили чопи і з обох потік шляхотний плин із гарною піною до великих кухлів. Як тепер лицар глянув на пиво свого противника, не скривився вже як першим разом, лише сказав:

— Це мабуть добрий напиток, та лише для ваших жіночок, бо сили в ньому нема ніякої!

Та броварник уже приступив із кухлем повніським пива, подав його лицареві та сказав:

— Хай вийде вам на здоровля кухлик пива з мінхенського бровара! А вашу коновку я випорожню за ваше здоровля! І хто до пів години засилить нитку до голки та стоятиме на одній нозі, той виграв заклад!

Оба суперники випили пиво. Управителька замку пішла по голку й нитку до своєї кімнати, де скакала коза, якої молоко пила хора дочка управительки. Як управителька виходила, протиснулася також коза та кількома веселими кроками опинилася на подвірю, де суперники саме ставали на одній нозі. Броварник свою голку вже давно був засилив, а лицар свою вже втрете піднімав із землі. Нараз став хитатися, а вкінці качався в піску й даремно намагався піднести голку.

— Ах, вельможний пане, — сміявся броварник — що з вами?

А лицар, бовтаючи язиком, ледви пролепетів:

— Тут — цей — козел — мене звалив із ніг!

На це броварник: — Де там! Цей козел вам так мало зашкодив, як мені ваше пиво! „Козел", що вас із ніг звалив, це моє варино!

То-то було веселости на замковому подвірю! Всюди дійшла вістка про перемогу надворного броварника, який зварив „козла", що звалив із ніг бравншвайгського лицаря. Броварника багато обдарували, а лицар утратив 200 золотих і з соромом вертався домому.

На спогад цієї веселої пригоди варили з того часу у мінхенському надворному броварі все на весну довгий час дуже сильне солодке пиво, зване „бокбір" — „пиво з кілом", або коротко „козел".

— Я все хотів, — каже батько молодої дівчини — щоб заручини моєї дочки відбулися в якнайтіснішім родиннім колі; та щоб це коло мало бути таке тісне, що аж нареченого не буде — щось таке мені й на думку не приходило.

—o—

Муринка має гарну дочку, що любить фліртувати. Цілі дні пересиджує в пристановому салуні з білими моряками. Вичерпався терпець мами, вона прикликала до себе дочку та напоминає її:

— Я кажу тобі, ти опамятайся. Дай собі спокій з тими моряками, а то твоя будучнина представлятися буде в дуже білих колірах!

—o—

— Маєш так багато довгів, а як можеш спати так спокійно?!

— Таж бо вірителі приходять до мене не в ночі, лише в день!

—o—

Купець вислав інкасента на місто, щоб стягав довги. За яку годину службовик вернувся.

— А що: були ви в пана Кучеринського?

— Був.

— І дістали ви від нього гроші?

— Ні.

— Чому?

— Він сказав, що як я ще раз зважуся прийти, скине мене зо сходів.

— Йдіть зараз іще раз до нього та скажіть йому, що я зовсім не боюся його погроз!

—o—

Два каварняні політики дискутують завзято, що хвилини падуть слова: „Трактат про національні меншини". Гість, що сидить при сусідньому столику, прислухується дискусії, вкінці питається:

— Ввесь час говорите про меншини. А чи знаєте бодай, де трактат підписано?

— Знаємо!

— Ну, то скажіть!

— Здолу по правому боці.

—o—

Знаменита жінка.

— Чи то правда, що ти оженився зо своєю господинею?

— Правда.

— І добре тобі з нею?

— Дуже добре. Кажу тобі, вона поводиться так увесь час, начеби боялася, що вимовлю їй від першого!

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ (107)

Вона тепер хотіла, щоб Тарзан просив її пощади, щоби бодай раз скривився перед нею. Можливо, що вона навіть булаб йому звільнила біль. Але Тарзан мовчав, а навіть злегка посміхався з її безрадности. Ще раз вона потиснула шрубу і, не знайшовши відгомону болю на обличчі Тарзана, вона трутила його вразз із залізом так, що вона зсунулася зо стола.

Цей рух означав цілковиту її прогру. В тім моменті підійшов до неї один з її маянських вояків, а може один з її катів. Його обличчя виглядало потворно. Він почав з королевою щось гаряче говорити, вказуючи пальцем на залізо. Королева не радо приймала його поради, але цей драбуга настоював зухвало на своїм.

Між ним і королевою виявлалася гаряча розмова, у висліді якої королева підняла руку Тарзана і показала на залізо. Маянський кат, чи може жрець, почав уважно оглядати залізо і на його обличчі появився подив. Щойно тепер він повірив, що шруба була скручена до самого краю і вже більше стискати руки було неможливо.

Довкруги запанувала тиша і всі маянські покручі почали дивитися на Тарзана з великою пошаною. Королева після хвилі вагання почала поспішно відтручувати залізко. Тарзан далі пильно її обсервував і дивувався в собі, чи вона робить це зо співчуття, чи може хоче наложити на нього якісь нові, болючіші тортури?